

Nr 722

Av herr Geijer, Arne, och herr Johansson, Knut, i anledning av
*Kungl. Maj:ts proposition nr 115, angående ändrade
grunder för den frivilliga arbetslöshetsförsäkringen.*

(Lika lydande med motion nr 881 i Andra kammaren)

I anledning av proposition nr 115 till 1964 års riksdag angående ändrade grunder för den frivilliga arbetslöshetsförsäkringen vill vi anföra följande.

Propositionen har i stort följt 1960 års arbetslöshetsförsäkringsutrednings förslag, men i fråga om ersättning för enstaka arbetslös dag har avvikelser företagits.

Departementschefen godtar utredningens förslag om övergång till s. k. engångskarens, vilket innebär att endast en karensperiod om 5 dagar per försäkringsår behöver intjänas. Utredningen framhåller att ett väsentligt syfte med förslaget om endast en karensperiod per försäkringsår har varit att vinna administrativ förenkling, bl. a. genom att 48-dagarsregeln för genomgång av ny karens slopas. Vid ny arbetslöshet under samma försäkringsår erhåller den försäkrade redan från den första arbetslösa dagen ersättning. I konsekvens härmed har utredningen också föreslagit att förbudet mot ersättning för enstaka arbetslös dag skall slopas.

Förbud mot ersättning för enstaka arbetslös dag, s. k. spärregel, skulle i hög grad förta engångskarensens effekt, eftersom förbudet i själva verket utgör en form av tilläggs-karens, som dock i sin tur måste förses med undantagsbestämmelser.

Mot bakgrunden av ett system med engångskarens synes det knappast finnas några principiella skäl att i ersättningshänseende skilja på en- eller flerdagars arbetslöshet. Den eventuella olägenhet som kan uppstå vid ersättning för enstaka arbetslös dag äger, enligt utredningen, samma giltighet om ersättning får utgå först efter två eller flera dagar.

Utredningen anser för sin del att risken för missbruk vid rätt till ersättning för enstaka arbetslös dag inte skall överdrivas. Kraven på arbetsgivarintyg, utvisande att den försäkrade är ofrivilligt arbetslös, och personlig inställelse hos arbetsförmedlingen torde i förening med att ersättning endast avser en dag utgöra en återhållande faktor mot missbruk. Utredningens redovisning av skälen för ersättning för enstaka arbetslös dag förefaller vara helt bärkraftiga.

Departementschefen förordar emellertid i propositionen att ersättning för enstaka arbetslös dag inte skall utgå. Han har särskilt tagit fasta på att ersättning för enstaka arbetslös dag kan öka de tillfälliga dagspermitteringarna och benägenheten att anordna korttidsarbete där sådant inte i övrigt skulle vara motiverat. Som en olägenhet framhålls också en ökad arbetsbelastning för arbetsförmedlingarna utan att något förmedlingsresultat kan påräknas.

Vi kan inte finna att missbruk av arbetslöshetsförsäkringen på de grundvalar som anförts i propositionen kan bli av nämnvärd omfattning. Med kännedom om förhållandena på arbetsmarknaden torde man med säkerhet kunna fastslå att sådant missbruk skulle utgöra rena undantagen, och det kan endast bli fråga om några enstaka arbetsgivare. Det kan inte vara rimligt att dylika antaganden om otillbörligt utnyttjande av arbetslöshetsförsäkringen skall minska arbetstagarnas skydd mot inkomstbortfall.

Den administrativa olägenheten som påpekas i propositionen förefaller inte vara av sådan omfattning att ersättning inte kan komma i fråga för alla enstaka arbetslösa dagar. För rätt att erhålla ersättning för sådan dag fordras först att karenstiden fullgjorts eller att karensbefrielse erhållits.

I propositionen sägs också att förbudet mot endagsersättning i allmänhet inte blir så betungande för kassamedlemmarna även om undantag kan förekomma. En försäkrad som normalt arbetar sexdagarsvecka skulle vid femdagarsförsäkring med spärregel förlora ersättning för två arbetslösa dagar i veckan om han arbetar fyra dagar. Även för arbetstagare med femdagarsvecka kan dock i vissa fall enligt departementschefen ett förbud mot endagsersättning bli ekonomiskt betungande. Han föreslår därför att förbudet inte göres undantagslöst, utan tillsynsmyndigheten skall äga befogenhet att i varje särskilt fall bevilja undantag. Vidare anser departementschefen att förbud mot endagsersättning inte bör gälla då enstaka arbetslös dag inleder eller avslutar en längre sammanhängande arbetslöshetsperiod.

Utredningen anser däremot att enbart behovet av undantag för dem som normalt arbetar sex dagar i veckan utgör tillräckligt skäl för att medge ersättning för enstaka arbetslös dag. I detta vill vi instämma och samtidigt understryka att enbart det faktum att man konstaterar att det för vissa grupper av arbetstagare kan bli ekonomiskt betungande med förbudet mot endagsersättning torde utgöra ett tillräckligt starkt skäl för att endagsersättning skall gälla. Dessutom torde ett förbud endast drabba de arbetstagare som är timavlönade och som redan har de osäkraste anställningsförhållandena. En av utredningens huvudprinciper har varit att administrativt förenkla arbetslöshetsförsäkringen. De undantag som nu företagits i propositionen är inte ägnade att tillgodose dessa ambitioner, utan departementschefens ställningstagande kommer att få motsatt verkan, eftersom förhållandena växlar mellan olika företag, arbetsplatser och arbetstagargrupper. Detta kommer att medföra svårigheter för tillsynsmyndigheten

att skapa enhetliga undantagsbestämmelser. Vidare kommer fortfarande stora grupper av arbetstagare att under året växla mellan fem- och sex-dagarsvecka, vilket gör att undantagsbestämmelserna ständigt måste bli föremål för omprövning.

Inom nuvarande 6-dagarsförsäkring har man inte ansett det vara riktigt att en arbetstagare med 5-dagarsvecka vid förkortning av arbetstiden med en dag per vecka skall uteslutas från möjligheten att få ersättning från arbetslöshetskassan. För att undvika detta infördes en särbestämmelse. Det förefaller därför märkligt att man i propositionen genom förbud mot endagsersättning nu kommer att tillämpa en metod som i nuvarande försäkring skapat sådana olägenheter att man tvingats undanröja dem med särbestämmelser. Även departementschefen är medveten om att de föreslagna bestämmelserna inte kan göras undantagslösa.

Ett enhetligt system, där ersättning utgår utan restriktioner sedan engångskarensen är fullgjord, skulle, som utredningen också framhåller, undvika behov av särbestämmelser och därmed förenkla försäkringen utan att kostnaderna nämnvärt ökas.

Med stöd av vad som ovan framförts finner vi att de skäl som anförs i propositionen mot endagsersättning inte är av sådan styrka att man kan frångå utredningens förslag om ersättning för enstaka arbetslös dag.

Frågan om ersättning för enstaka arbetslös dag aktualiserar också kravet på en utsträckning av ramtiden för intjänande av karensdagarna. Denna fråga behandlas inte i föreliggande proposition. I konsekvens med vad som ovan föreslås om rätt till endagsersättning måste en bestämmelse införas som ger möjlighet att fullgöra karenstid med en dag per kalendervecka. I de fall företagen vid inskränkning av driften exempelvis tillämpar 4-dagarsvecka omöjliggör detta för arbetstagaren med den av utredningen föreslagna ramtiden på 4 veckor att intjäna karens oavsett hur länge driftinskränkningen pågår. Föreliggande förslag innebär, i jämförelse med nuvarande försäkring, en försämring för arbetstagare med 5-dagarsvecka som drabbas av 4 dagars arbetsvecka. Vi föreslår därför att ramtiden för fullgörande av karenstid utökas till att omfatta 5 kalenderveckor.

I propositionen föreslås att den nuvarande principen för grundstatsbidraget bibehålles, vilket innebär att bidragets andel i dagersättningen sjunker i den mån dagersättningen stiger. Vid lägsta dagpenning, som föreslås till 12 kr./dag, utgör statsbidraget 50 procent för att successivt sjunka till 35 procent vid högsta dagpenningensättning på 40 kr./dag. Dock frångår man nuvarande system med fast bidragsbelopp och inför ett med procentberäkning. Mot den sistnämnda systemförändringen har vi inget att erinra. Däremot finner vi att den föreslagna höjningen av grundstatsbidraget är otillräcklig. En jämförelse med det nuvarande systemet visar att redan när dagpenningen överstiger 30 kr. blir statsbidraget lägre än nuvarande 25-öresbidraget. För den högsta dagpenningssklassen utgör statsbidraget endast

15 öre per ersättningskrona. Samtidigt bör påpekas att make- och husföreståndarinnettillägget slopas och att barntillägget inte höjes utan i stället begränsas genom att det enligt föreliggande förslag endast skall utgå under 5 veckodagar mot nuvarande 6 dagar. Båda dessa tillägg bestrides till 75 procent av statsmedel. Enbart en övergång till 5-dagarsförsäkring — vilket också innebär en begränsning av barntilläggen — och ett slopande av make- och husföreståndarinnettillägg torde innebära att arbetslöshetskassorna avsevärt måste höja dagpenningen. Därtill kommer behovet av en höjning med hänsyn till penningvärdets förändringar.

Det finns ytterligare skäl som talar för en höjning av grundstatsbidraget. Många kassor har ett uppenbart behov av att höja dagpenningersättningen. En höjning av grundstatsbidraget som här föreslås skulle ge utrymme för kassorna att utan avgiftshöjning öka dagpenningsbeloppen till en rimlig nivå. Om däremot statsbidraget i samband med denna reform blir alltför blygsamt kommer det för vissa kassor att uppstå svårigheter att höja dagpenningersättningen till belopp som kompenserar för penningvärdets förändringar. Utredningen har vidare framhållit att systemet med den nya konstruktionen av statsbidraget avser att »stimulera kassorna att i framtiden söka hålla dagpenningsbeloppen på en tillfredsställande nivå». Denna målsättning finner vi inte kan uppfyllas med nuvarande förslag. Vi föreslår därför att grundstatsbidraget skall utgå med 50 procent i alla dagpenningsskasser.

Med hänvisning till det ovan anförda hemställes,

att riksdagen vid behandling av proposition nr 115 måtte besluta

att ersättning för enstaka arbetslös dag skall utgå i enlighet med vad 1960 års arbetslöshetsförsäkringsutredning har föreslagit;

att ramtiden för fullgörande av karenstid utökas till att omfatta 5 kalenderveckor; och

att grundstatsbidraget skall utgå med 50 procent i alla dagpenningsskasser.

Stockholm den 8 april 1964

Arne Geijer

Knut Johansson
